גמרא

הגמרא מבררת את טעמי מחלוקת בית שמאי ובית הלל: מְנָהֲנֵי מִילֵּי – מהיכן למדו את דבריהם, דְּתָנוּ רַבָּנָן בברייתא, נאמר בתורה (שמות כב ח) ׳עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם׳ וגו׳, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, פסוק זה שאמר ׳על כל דבר׳, מלשון דיבור, מְלַמֵּד שֶׁחַיֵּיב עַל הַמַּחְשָׁבָה והדיבור לשלוח יד, כְּמַעֲשֶׂה של שליחות יד ממש. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּשְׁלַח בּוֹ יָד ממש, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) ׳אִם לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ׳, ומשמע שמתחייב רק אם שלח ידו ממש. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר ׳עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע׳, ומשמע שדי בדיבור ומחשבה. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר ׳אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ׳, ומשמע שצריך שישלח ידו ממש. וְאִם כֵּן מָה תַּלְמוּד לוֹמַר ׳עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע׳, לא בא הכתוב ללמד אלא דין זה, שֶׁיָּכוֹל הייתי אומר שאין לִי ללמוד שיתחייב בשליחות יד אֶלָּא אם הוּא עצמו שלח ידו, אבל אָמַר לְעַבְדּוֹ וְלִשְׁלוּחוֹ שישלחו יד בפקדון, ועשו כן, מְנַיִן שאף בזה הוא מתחייב, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע׳, שפסוק זה מלמדנו שמתחייב גם על הדיבור, והיינו אם שלח שליח לשלוח יד ועשה שליחותו. ואף שבכל התורה ההלכה היא שאין שליח לדבר עבירה, כאן ריבתה התורה שבשליחות יד שלוחו כמותו אף על פי שיש בזה עבירה:

שנינו במשנה: הַטָּה אֶת הַחֻבִּית כּוּ׳ ונטל הימנה רביעית ונשברה, אינו משלם אלא רביעית: רבה מלמד שפעמים שהוא חייב על כולה: אָמַר רַבָּה, לֹא שָׁנוּ שפטור על כולה אם רק הטה אותה ולא הגביהה, אֶלָּא באופן שֶׁנִּשְׁבְּרָה, שאונס הוא ואינו חייב באונסין, אֲבָל אם הֶחֱמִיצָה, שהחמיץ יינה בתוכה, אף שאינו חייב באונסיה, מכל מקום באופן זה מְשַׁלֵּם אֶת כּוּלָּהּ. מַאי טַעְמָא, גִּירֵי דִּידֵיהּ הוּא דְּאַהֲנוּ לָהּ – חציו הם שעשו כן, כלומר מעשהו שנטל מקצת יינה הוא שגרם לה להחמיץ, שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר, ופשיעה היא ומזיק בידים הוא, וחייב:

שנינו במשנה: הִגְבִּיהָהּ וְנָטַל הֵימֶנָּה כּוּ׳ רביעית ונשברה, משלם דמי כולה: הגמרא מבארת אם אכן צריך שיטול את הרביעית: אָמַר שְׁמוּאֵל, לֹא התכוונה המשנה כשאמרה ׳נָטַל׳, שֶׁנָּטַל מַמָּשׁ את רביעית היין, אֶלָּא בֵּיוָן שֶׁהִגְבִּיהָהּ – את החבית על מנת לִיטּוֹל ממנה רביעית, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָטַל ממש, גם כן חייב על כולה.

שואלת הגמרא: לֵימָא קָא סָבַר שְׁמוּאֵל שִׁשְׁלִיחוּת יָד שמתחייב בה השומר אֵינָהּ צְרִיכָה שיעשה בפקדון חִסָּרוֹן ממש, שלכן די בכך שהגביה על מנת להחסיר, אף שלא החסיר. דוחה הגמרא: אָמְרֵי – אמרו בני הישיבה לבאר את דעתו של שמואל, לֹא, אין להוכיח כן, שַׁאנֵי הָכָא – כשהגביה על מנת ליטול רביעית יין, שבה חייב אף שלא החסירה ממש, משום דְּנִיחָא לֵיהּ דִּתְיֵהֲוֵי הָא חֻבִּית כּוּלָּהּ בָּסִים לְהָא רְבִיעִית – שנוח לו שתהיה כל החבית כבסיס ושמירה לרביעית זו שהוא חפץ בה, שלא תחמיץ, שכן יין אינו משתמר אלא בכלי מלא, והרי הוא כמי שנטל את הרביעית והחזירה לחבית על מנת לשומרה, וממילא הוא נעשה שואל על כל שאר החבית.

הגמרא מביאה ספק בענין זה: בָּעֵי – נסתפק רַב אַשִׁי, הִגְבִּיהַּ אַרְנָקִי מלא דינרים על מנת לִיטּוֹל הֵימֶנָּה דִּינָר אחד בלבד, ולא נטלו עדיין, מַהוּ שיתחייב לשמואל באונסי כל הארנק. האם נאמר שרק חֲמָרָא הוּא דְּלֹא מִינְטַר אֶלָּא אֲנַס חֲמָרָא – יין אינו נשמר אלא אגב יין אחר, ולכן אף שלא נטל את רביעית היין שחפץ לקחת, הרי הוא כאילו נטלה והחזירה לחבית לשומרה שם, אֲבָל זוּזָא – זוז, דהיינו דינר, מִינְטַר – נשמר גם ללא שאר הדינרים, ולכן אין לומר כאן שנוח לו שיהיה הארנק כולו בסיס לדינר זה ונראהו כאילו נטלו והחזירו לשם, אוֹ דִּלְמָא – או אולי נאמר דְּשַׁאנִי נִטְירוּתָא דְּאַרְנָקִי מִנִּטְירוּתָא דְּדִינָר – ששונה שמירת ארנק משמירת דינר, שארנק מלא נראה יותר, ונשמר יותר, ואינו קרוב להיאבד כדינר בודד, וממילא גם בזה נאמר שחייב על כל הארנק. מסיקה הגמרא: תֵּיקוּ:

הדרן עלך המפקיד

פרק רביעי הזהב

משנה

משנתינו עוסקת בדיני קניית מטלטלין: הקונה מחבירו מטבעות זהב תמורת מטבעות כסף, הדין הוא שמשיכת מטבעות הַזָּהָב בידי בעל מטבעות הכסף, קוֹנֶה – מחייב אותו לתת לבעל מטבעות הזהב אֶת מטבעות הַכֶּסֶף, ואילו משיכת מטבעות הַכֶּסֶף בידי בעל מטבעות הזהב אֵינוֹ קוֹנֶה – מחייבהו לתת לשכנגדו אֶת מטבעות הַזָּהָב. לפי שכיון שאין מטלטלין נקנין בכסף, לעולם משיכת החפץ בידי הקונה מחייבתו לשלם מה שסיכם עם המוכר, ואין משיכת התשלום בידי המוכר מחייבתו להעמיד לקונה את החפץ. וכאן, שמטבעות הכסף משמשות למסחר יותר ממטבעות הזהב, הן אלה הנחשבות כתשלום, ומטבעות הזהב נחשבות לחפץ הנקנה ואותן יש למשוך כדי לקיים את המקח.

וכמו כן הקונה מחבירו פרוטות נחושת תמורת מטבעות כסף, משיכת מטבעות הַנְּחֹשֶׁת קוֹנֶה – מחייבתו ליתן לשכנגדו אֶת מטבעות הַכֶּסֶף שסיכמו, וְאילו משיכת מטבעות הַכֶּסֶף בידי בעל מטבעות הנחושת אֵינוֹ קוֹנֶה – מחייבהו לתת לשכנגדו אֶת מטבעות הַנְּחֹשֶׁת.

מָעוֹת הָרְעוֹת – מטבעות שנפסלו מלסחור בהם, קוֹנוֹת אֶת הַיָּפוֹת, וְהַיָּפוֹת אֵינָן קוֹנוֹת אֶת הָרָעוֹת, שרק משיכת הרעות מחייבת לתת את היפות לשכנגדו, ולא ההיפך, לפי שהיפות הן מטבע והרעות הן החפץ הנקנה.

אֲסִימוֹן [–חתיכת כסף או זהב עגולה ועשויה בצורת מטבע, ועדיין לא חתמו עליה צורת מטבע] קוֹנֶה אֶת הַמַּטְבֵּעַ, וְהַמַּטְבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת אֲסִימוֹן, שהאסימון הוא כחפץ לעומת המטבע היוצא בהוצאה.

מַטְלְטְלִין קוֹנִין אֶת הַמַּטְבֵּעַ, שאם משכם חל המקח, ונתחייב ליתן למוכר המטבע שסיכמו תמורתו, אבל מַטְבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַמַּטְלְטְלִין, שבמשיכתו בידי המוכר לא נקנה המקח, שאין מטלטלין נקנין בכסף.

(זֶה הַכְּלָל) כָּל הַמַּטְלְטְלִים קוֹנִין זֶה אֶת זֶה, שעל ידי שאחד מהם מושך את המטלטלין של חבירו נגמר המקח, בין אם נתכוונו לקנות בקנין חליפין, ובין בקנין דמים.

כֵּיצַד שנינו שאין בכסף קונה מטלטלין, מָשְׁךְ הלוקח הֵימֶנּוּ [–מהמוכר] פֵּרוֹת, וְעדיין לֹא נָתַן לוֹ מָעוֹת תמורתם, שוב אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ מהמקח, וחייב לשלם תמורתם מה שהסכימו ביניהם. אבל אם נָתַן לוֹ מָעוֹת, וְעדיין לֹא מָשַׁךְ הֵימֶנּוּ את הַפֵּרוֹת, יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, שאין מטלטלין נקנין בכסף. אֲבָל אָמְרוּ חכמים על החוזר בו אחר נתינת דמים תמורת מטלטלין, מִי שֶׁפָּרַע מֵאַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל וּמִדּוֹר הַפַּלָּגָה, הוּא עָתִיד לְהַפְרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בִּדְבוּרוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כָּל שֶׁהַכֶּסֶף בְּיָדוֹ, והוא המוכר שהכל בידו, בין החפץ הנמכר ובין הכסף שקיבל עבורו, יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה, ורק הוא יכול לחזור בו מהמקח, או לקיימו אם ירצה, אבל הלוקח אינו יכול לחזור בו מהמקח אחר שכבר נתן הכסף:

גמרא

הגמרא דנה אם זהב קונה את הכסף או ההיפך: מַתְנִי לֵיהּ – שנה

המשך בעמוד ג

לו רַבִּי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵיהּ [–בנו] את משנתינו כגירסא שלפנינו, 'הַזָּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף'. אֲמַר לֵיהּ רבי שמעון, רַבִּי, הרי שָׁנִיתָ לָנוּ בְּיַלְדוּתֶיךָ [–בצעירותך], ש'הַכֶּסֶף קוֹנֶה אֶת הַזָּהָב, והזהב אינו קונה את הכסף', והיינו שהכסף נחשב לדבר הנקנה [–פירא], והזהב הוא התשלום [–טיבעא]. וְעַתָּה תַּחֲזוֹר וְתִשְׁנֶה לָנוּ בְּזִקְנוּתֶיךָ להיפך, שהַזָּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף, והכסף אינו קונה את הזהב.

מבררת הגמרא: בְּיַלְדוּתֵיהּ מַאי טַעְמָא רבי, וּבְזִקְנוּתֵיהּ מַאי טַעְמָא רבי.

משיבה הגמרא: בְּיַלְדוּתֵיהּ סָבַר רבי שדרגת חשיבות חומר המטבע היא הקובעת מי הוא ה'טיבעא', ולכן דַּהֲבָא דְּחָשִׁישׁ – מטבע הזהב החשוב יותר חָזֵי טִבְעָא, וּכְסָפָא דְּלָא חָשִׁישׁ חָזֵי פִּירָא, וְקָנֵי לֵיהּ פִּירָא [הכסף] לְטִבְעָא [את הזהב]. וּבְזִקְנוּתֵיהּ סָבַר רבי, שאין הדבר תלוי בחשיבות חומר המטבע, אלא במידת החריפות, דהיינו שמטבע המשמש יותר למסחר הוא הנחשב למטבע כלפי מטבעות המשמשים פחות, ולכן כַּסְפָּא

דְּחָרִיף – הכסף שמשמש יותר למסחר חֲיֵי טַבְעָא, ודַהֲבָא דְּלָא חָרִיף חֲיֵי פֵּירָא כלפיו, וְקָנֵי לֵיהּ פֵּירָא [הזהב] לְמִטְבָּעָא [הכסף].

רב אשי מוכיח מהמשך דברי המשנה שהגירסא הנכונה היא כמו ששנה רבי בצעירותו: אָמַר רַב אַשִׁי, כִּילְדוּתֵיהּ דרבי מְסַתְּבְרָא, מְדְּקָתָנֵי בהמשך המשנה 'הַנֶּחֱשֶׁת קוֹנָה אֶת הַכֶּסֶף', אִי אָמְרַתְּ בְּשְׁלָמָא – יובן הדבר אם תאמר שברישא שנינו 'הכסף קונה את הזהב', ומשום דְּכַסְפָּא לְגַבֵּי דַּהֲבָא פֵּירָא חֲוֵי, הֵיינוּ דְּקָא תָנֵי הַנֶּחֱשֶׁת קוֹנָה אֶת הַכֶּסֶף, כדי ללמדנו דְּאַף עַל פִּי דִּלְגַבֵּי דַּהֲבָא, פֵּירָא חֲוֵיָא הכסף, כיון שהזהב חשוב ממנו, לְגַבֵּי נְחֹשֶׁת מִטְבָּעָא חֲוֵי הכסף, כיון שחשוב יותר מהנחושת. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שברישא שנינו דְּכַסְפָּא לְגַבֵּי דַּהֲבָא מִטְבָּעָא חֲוֵי, אם כן מיותר לשנות זאת, שהרי הַשְׁתָּא לְגַבֵּי דַּהֲבָא, דְּחָשִׁישׁ מִינֵיהּ – שחשוב יותר מהכסף, מכל מקום אָמְרַתְּ שהכסף מִטְבָּעָא חֲוֵי, כיון שחריף יותר, לְגַבֵּי נְחֹשֶׁת, דְּאִיהוּ [–שהוא, הכסף] גַּם חָשִׁישׁ יותר, וְאִיהוּ גם חָרִיף יותר, מַבָּעְיָא – האם נצרך לשנות שנחשב הכסף לטיבעא כלפיו.

דוחה הגמרא: אַף לזקנותיה דרבי שגרס ברישא שהכסף נחשב למטבע כלפי זהב, אִיצְּטְרִיךְ לשנות שנחשב למטבע גם כלפי נחושת, דַּסְלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא, כיון דְּתָנֵי פְּרִיטֵי – פרוטות הנחושת, בְּאַתְרָא דְּכָנֵי אינהו חֲרִיפֵי טְפֵי – במקומות שהם עוברים לסוחר הם משמשים למסחר יותר מִכַּסְפָּא, אֵימָא מִטְבָּעָא חֲוֵי כלפי כסף, קָא מַשְׁמַע לָן, דכיון דְּאִיכָּא דּוּכְתָּא דְּלָא כָּנֵי בֵּיהּ – כיון שיש מקומות שאין מטבע הנחושת עובר לסוחר, לכן פֵּירָא חֲוֵי כלפי כסף העובר לסוחר בכל מקום.

הגמרא מוכיחה שדעת רבי חייא כילדותיה דרבי, שהזהב נחשב למטבע אפילו כלפי כסף: וְאַף רַבִּי חִיָּיא סָבַר דְּדַהֲבָא מִטְבָּעָא חֲוֵי אפילו כלפי הכסף, דְּרַב אוֹשַׁעְיָא דִּיצְרֵי – רב לוה דינרי זהב, מְבַרְתֵּיהּ [–מִבִּתּוֹ] דְּרַבִּי חִיָּיא, לְסוֹף בעת הפרעון, אֵיקּוֹר דִּינָרֵי – התייקרו הדינרים כלפי שאר המטבעות, אָתָא רב לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא לשאלו האם יפרע לבתו כל סכום הדינרים שלוה, או שמא צריך להחזיר לה פחות, מחמת איסור ריבית דרבנן. אָמַר לֵיהּ רבי חייא זִיל שַׁלֵּים לָהּ דינרי זהב טָבִין וּתְקִילִין – טובים ובמשקל הראוי, כמו שלוית ממנה. ומעתה, אִי אָמְרַתְּ בְּשְׁלָמָא דַּהֲבָא מִטְבָּעָא חֲוֵי, שַׁפִּיר – מתיישב ומובן מדוע פסק כן, שכיון שהזהב הוא המטבע אפילו כלפי כסף, לעולם אין שינוי בערכו, וכשמתייקר כלפי שאר המטבעות, פירוש הדבר הוא שהם הוזלו כלפיו, ולא שהזהב נתייקר. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שהזהב פֵּירָא חֲוֵי, ואם משתנה ערכו כלפי הכסף נחשב שהוא זה שהשתנה, הֲוָה לֵיהּ הלואת דינרי זהב, כדין הלואת סְאָה בְּסְאָה, וְאָסוּר ללוות כן, והיה צריך רבי חייא לפסוק שיפרע רק כמה שהיו שווים הדינרים בעת ההלואה.

דוחה הגמרא: באמת יתכן שדעת רבי חייא כזקנותיה דרבי שהכסף הוא המטבע העיקרי, ואם כן בהלואת דינרי זהב יש איסור של 'הלואת סאה בסאה', אלא שבהלואתו של רב לא היה איסור זה, כיון שרַב, דִּינָרֵי הֲווּ לֵיהּ – היו לו דינרי זהב ברשותו בעת שלוה הדינרים מבת רבי חייא, וְכֵיוָן דַּהֲווּ לֵיהּ דִּינָרֵי בעת ההלואה, נַעֲשָׂה [–נחשב הדבר] כְּאוֹמֵר לָהּ, יש לי דינרי זהב ברשותי אמנם איני יכול ליטלם כיון שנעולים הם, ולכן חַלְוִינִי דינרים עַד שֶׁיָּבֹא בְּנִי ויפתח המנעול, אוֹ עַד שֶׁאֶמְצָא מַפְתֵּחַ, ואוכל ליקח הדינרים שברשותי ולהשיבם לך, ובאופן זה אין איסור בהלואת סאה בסאה.

רבא מביא ברייתא כילדותיה דרבי: אָמַר רָבָא, תְּאִי תַּנָּא סָבַר דַּהֲבָא מִטְבָּעָא חֲוֵי אפילו כלפי כסף, דְּתַנְיָא, פְּרוּטָה שֶׁאָמְרוּ חכמים בכל מקום, שיעורה אֶחָד מִשְׁמוֹנָה בְּאִיסָּר הָאִיטַלְקִי. לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ שיעור הפרוטה, לְקִדּוּשֵׁי אִשָּׁה, ששנינו בקדושין (ב.) 'האשה נקנית בפרוטה ובשוה פרוטה'. אִיסָּר הוא אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּדִינָר שֶׁל כֶּסֶף. לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ שיעור האיסר, לְמִקָּח וּמִמְכָּר – שהמוכר לחבירו דינר כסף יש לו ליטול תמורתו עשרים וארבעה איסרים, ואם נטל ממנו יותר, הרי זו אונאה. דִּינָר שֶׁל כֶּסֶף הוא אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה בְּדִינָר שֶׁל זָהָב. לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ שיעור הדינר, לשיעורם של חמשת שקלים שחייבה תורה (במדבר יח טז) לְפִדְיוֹן הַבֵּן, וכל שקל של תורה הוא ארבעה דינרים שלנו, ולכן צריך ליתן לכהן עשרים דינרי כסף, וכוונת הברייתא ללמדנו, שאם נותן אבי הבן הבכור לכהן דינר זהב, צריך הכהן להחזיר לו חמשה דינרי כסף.

מבאר רבא הוכחתו כיצד מדוייק מדברי התנא בילדותיה דרבי: אִי אָמְרַתְּ בְּשְׁלָמָא – יובן הדבר אם תאמר שהזהב מִטְבָּעָא חֲוֵי אפילו כלפי כסף, שאז מְשַׁעֲר תַּנָּא את שיעור חמשת השקלים של פדיון הבן בְּמִידֵּי דְּיָקִין – בדבר ששויו קבוע לעולם, והוא הזהב, שלכן קובע התנא שערכם של עשרים דינרי כסף נמדד לעולם בשווי ארבעת חומשי דינר זהב, כיון שבאופן שנשתנה ערך הכסף כלפי הזהב לעולם מחשיבים שערך הכסף הוא שנשתנה, והזהב עמד על מקומו. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שהזהב פֵּירָא חֲוֵי, והכסף הוא המטבע כלפיו, נמצא שמְשַׁעֲר תַּנָּא בְּמִידֵּי דְּאוֹקִיר וְזִיל – התנא קובע את שיעור חמשת השקלים בדבר שערכו עולה וירוד, שאין נכון לומר שלעולם בשנותן האב דינר זהב מחזיר לו הכהן חמישית דינר זהב, שהרי ערך הזהב עולה וירוד, ונמצא שבשנותן האב לכהן דינר זהב, אזי זִימְנִין דְּמַהְדַּר לֵיהּ כַּהֲנָא – לפעמים צריך הכהן להחזיר לו יותר מחמישית דינר זהב, והיינו באופן שנתייקר הזהב ודינר זהב שוה יותר מעשרים וחמשה דינרי כסף, וְזִימְנִין דְּמוֹסִיף לֵיהּ אִיהוּ לְכַהֲנָא – ולפעמים צריך האב להוסיף לכהן על דינר הזהב שנתן לו, והיינו באופן שהוזל הזהב, ודינר זהב שוה פחות מעשרים דינרי כסף, ולעולם צריך לקבוע שיעור חמשת השקלים לפי ערכם של עשרים דינרי כסף. אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ שהזהב מִטְבָּעָא חֲוֵי אפילו כלפי כסף, ולכן לעולם מחזיר הכהן לאב שנתן לו דינר זהב, חמישית דינר זהב. מסיימת הגמרא: אכן שְׁמַע מִינָּהּ שכך סובר תנא זה.

כהמשך לנידון מי נחשב יותר למטבע, הזהב או הכסף, מביאה הגמרא נידון לענין פדיון מעשר שני התלוי בזה: תַּנְיָא הָתָם – שנינו במסכת מעשר שני (פ"ב מ"ז) לענין מעות פדיון מעשר שני שצריך להעלותם לירושלים ולקנות בהם דברי מאכל, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם סְלָעִין דִּינָרֵי זָהָב – מי שיש בידו סלעי כסף שחילל עליהם קדושת מעשר שני, לא יחללם על דינרי זהב בכדי להקל על משאו. וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין.

ונחלקו רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ בטעמם של בית שמאי ובית הלל, ובאיזה אופן נחלקו, חַד אָמַר, מַחֲלוֹקֶת התנאים היא דווקא בְּבָא לחלל סְלָעִים עַל דִּינָרִין, דְּבֵית שַׁמַּאי סָבְרִי, כַּסְפָּא מִטְבָּעָא וְדַהֲבָא פֵּירָא, וְטִבְעָא אַפֵּירָא לֹא מְחַלְּלִינַן. וּבֵית הִלֵּל סָבְרִי להיפך, דְּכַסְפָּא פֵּירָא וְדַהֲבָא מִטְבָּעָא, וּפֵירָא אַטִּבְעָא מְחַלְּלִינַן, אֲבָל פֵּירוֹת מעשר שני עַל דִּינָרִין של זהב לִדְבָרֵי הַכֹּל מְחַלְּלִינַן, ואפילו לבית שמאי הסוברים שנחשב הזהב לפירא בלפי כסף. מַאי טַעְמָא, מִידֵי דַּהֲוָה אַכֶּסֶף לְבֵית הִלֵּל – מדין חילול על כסף לבית הלל, יש ללמוד דין חילול על זהב לבית שמאי, שהרי כֶּסֶף לְבֵית הִלֵּל, אַף עַל גַּב דִּכְסָפָא לְגַבֵּי דַּהֲבָא פֵּירָא הָוֵי – אף שלדעתם הכסף נחשב לפרי כלפי הזהב, ולכן סוברים שמחללים הכסף על הזהב, מכל מקום לְגַבֵּי פֵּירָא ממש מִטְבָּעָא חֲוֵי הזהב, ואפשר לחלל עליו קדושת פירות מעשר שני, זָהָב נַמִּי – כמו כן זהב לְבֵית שַׁמַּאי, אַף עַל גַּב דְּדַהֲבָא לְגַבֵּי כַּסְפָּא פֵּירָא חֲוֵי, לְגַבֵּי פֵּירָא ממש מִטְבָּעָא חֲוֵי, ואפשר לחלל עליו קדושת הפירות. וְחַד אָמַר, אַף בְּחילול פֵּירוֹת עַל דִּינָרִין מַחֲלוֹקֶת, שלדעת בית שמאי נחשב הזהב ל'פירא' גמור, ואף כלפי פירות ממש.

מקשה הגמרא: וְלִמַאן דְּאָמַר אַף בְּפֵירוֹת עַל דִּינָרִין מַחֲלוֹקֶת, אם כן אַדְּמִיפַּלְגִי בית שמאי ובית הלל בְּכַלְעִין עַל דִּינָרִין, לְפַלּוגֵי נָמֵי בְּפֵירוֹת עַל דִּינָרִין, ומכך נשמע שאם כלפי פירות נחשב הזהב לפירא לדעת בית שמאי, כל שכן שכלפי הכסף נחשב כן. מתרצת הגמרא: אִי אִיפַּלּוּג בְּפֵירוֹת עַל דִּינָרִין, הֲוָה אָמִינָא, הָנֵי מִילֵּי – במה דברים אמורים שנחלקו בית הלל והתירו החילול, דווקא בְּפֵירוֹת עַל דִּינָרִין, ומפני שכלפי פירות ממש נחשב הזהב למטבע, אֲבָל בְּכַלְעִין עַל דִּינָרִין מוֹדוּ לְהָן בֵּית הִלֵּל לִבְיַת שַׁמַּאי דְּדַהֲבָא לְגַבֵּי כַּסְפָּא פֵּירָא הָוֵי, וְלֹא מְחַלְּלִינַן, קָא מַשְׁמַע לָן שגם בזה דעת בית הלל שמותר לחלל, והיינו מפני שסוברים שהזהב הוא המטבע אף כלפי

המשך בעמוד יט

כסף, אך באמת בית שמאי נחלקו אף לגבי חילול פירות ממש על זהב, ואסרו גם בזה, כיון שהזהב נחשב ל'פירא' גם כלפי פירות ממש.

הגמרא מנסה להוכיח שרבי יוחנן הוא הסובר שלדעת בית שמאי אין מחללין אפילו פירות ממש על הזהב: **תְּסָתַיֵּים** [–יש להוכיח] **דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְּאָמַר אֵין מְחַלְּלִין** לבית שמאי אפילו פירות, **דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,**